

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Харківський національний автомобільно-дорожній
університет

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до самостійної роботи студентів
з дисципліни «Економічна теорія»
для студентів всіх спеціальностей денної форми навчання

Харків 2017

Укладачі: Леоненко. Н.А.

кафедра економіки і підприємництва

ХАРАКТЕРИСТИКА ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ»

Економічна теорія належить до циклу дисциплін гуманітарної та соціально-економічної підготовки. Предметом її вивчення є закономірності розвитку економічних систем, економічні закони та принципи їх функціонування, дії людей, спрямовані на ефективне господарювання за умов обмежених економічних і природних ресурсів, особливості функціонування ринку в Україні, сучасні процеси глобалізації економічного життя суспільства.

У курсі «Економічна теорія» на основі узагальнення фундаментальних надбань світової економічної думки і практики господарювання розглядаються основні питання економічної теорії – загальні основи соціально-економічного розвитку суспільства, товарного виробництва і ринкової економіки, теоретичні основи мікро- та макроекономіки, світового господарства та міжнародних економічних відносин.

Мета викладання – комплексне вивчення економічної системи, ґрунтовне пізнання проблем ефективного використання суспільством обмежених виробничих ресурсів і шляхів досягнення максимальних кінцевих результатів у задоволенні людських потреб, що невинно зростають.

Завдання курсу – забезпечити ґрунтовну підготовку бакалаврів з економічної теорії як базової дисципліни навчальних планів технологічних спеціальностей, а саме:

- 1) науково обґрунтувати загальні основи економічного життя суспільства;
- 2) розкрити закономірності розвитку суспільного виробництва;
- 3) з'ясувати механізм дії економічних законів і механізм використання їх людьми в процесі господарської діяльності;
- 4) визначити суттєві риси основних соціально-економічних систем та напрямки їх еволюції;
- 5) з'ясувати роль економічної теорії у розробці шляхів формування соціально орієнтованої економічної системи суспільства.

Вивчивши перелічені завдання, студенти повинні знати:

- 1) термінологію та основні засоби економічного аналізу;
- 2) поняття та принципи організації економічних систем;
- 3) закономірності функціонування суб'єктів економічних систем у різних ринкових ситуаціях;
- 4) особливості розвитку виробничих відносин та продуктивних сил;
- 5) основні економічні явища і процеси в державі;
- 6) особливості формування ринків факторів виробництва;
- 7) особливості утворення цін на послуги праці, капіталу, природних ресурсів відповідно до типу ринкової структури;
- 8) вплив методів державного регулювання на економічні процеси в державі.

Вивчивши перелічені завдання, студенти повинні вміти: 1) застосовувати прийоми економічних досліджень для аналізу функціонування самостійних господарських систем; 2) розробляти методи оптимізації поведінки економічних суб'єктів у ринкових умовах; 3) аналізувати дієвість державних важелів для координації діяльності всіх суб'єктів ринкової економіки.

Логіка курсу полягає в засвоєнні знань про основні принципи і механізми функціонування економічної системи держави та здобутті необхідних практичних навичок роботи з економічними моделями, явищами і процесами.

Тема 1. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ЯК НАУКА

- 1.1. Предмет економічної теорії та її місце в системі економічних наук
- 1.2. Етапи становлення і розвитку економічної думки в суспільстві. Сучасні економічні теорії
- 1.3. Економічні закони і категорії, їх класифікація
- 1.4. Метод економічної теорії та його складові елементи

Теми доповідей

1. Сучасні економічні теорії та їх вплив на розвиток економіки.
2. Внесок класичної та кейнсіанської шкіл у розвиток економічної думки.
3. Адам Сміт - видатний вчений-економіст XVIII століття.
4. Становлення еволюційної парадигми економічної теорії.
5. Економічна думка в Україні.
6. Економічна теорія та формування економічного мислення.
7. Економічна теорія та економічна політика.
8. Основні напрями та проблеми розвитку новітніх економічних теорій.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Проаналізуйте етапи розвитку економічної думки і спробуйте обґрунтувати необхідність виникнення провідних шкіл економічної теорії.
2. Охарактеризуйте основні течії економічної думки. Чи є між ними спільні та відмінні риси?
3. Які головні напрями сучасної економічної думки ви знаєте? Пов'язані вони з сучасним світом?
4. У чому полягає предмет економічної теорії?
5. Чим відрізняються поняття економікс і економічна теорія?
6. Згадайте функції економічної теорії. Яке місце економічної теорії в сучасному житті?
7. У чому суть економічного закону? Які види економічних законів Вам відомі?
8. Дайте визначення економічної категорії. Наведіть приклади.
9. Як ви розумієте метод економічної теорії? У чому суть абстрактного методу?
10. Які методи вивчення економічних явищ і процесів Вам відомі?

Тема 2. ГРОМАДСЬКЕ ВИРОБНИЦТВО І ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА НЬОГО

- 2.1. Суть і структура продуктивних сил і виробничих відносин
- 2.2. Фази та сфери суспільного виробництва
- 2.3. Суспільно-економічні формації

Теми доповідей

1. Виробнича інфраструктура та її елементи.
2. Цивілізація і її складові елементи.
3. Формаційний підхід до розвитку людства, його недоліки.
4. Система мотивації діяльності людини.
5. Науково-технічний прогрес як передумова економічного розвитку.

6. Фундаментальне протиріччя економічного життя: необмежені потреби - обмежені ресурси.

7. Природно-ресурсний потенціал економіки України та ефективність його використання.

8. Науково-технічний прогрес і його критерії.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Що таке суспільне виробництво? Його структура і роль у житті людей.

2. Які фактори виробництва вам відомі і який вплив вони мають на розвиток виробництва і суспільства в цілому?

3. Продуктивні сили, їх склад і роль у розвитку суспільства.

4. Що висловлюють виробничі відносини?

5. Чим відрізняються організаційно-економічні та соціально-економічні виробничі відносини?

6. Охарактеризуйте фази суспільного виробництва.

7. У чому суть основного виробництва, виробничої та соціальної інфраструктури? Який між ними взаємозв'язок?

8. Охарактеризуйте базис, надбудову, спосіб виробництва, суспільно-економічну формацію.

9. У чому полягає сенс формаційного і цивілізаційного підходу до розвитку суспільства?

10. Дайте визначення економічної системи. Охарактеризуйте її складові і типи.

Тема 3. СУСПІЛЬНИЙ ПРОДУКТ. РУШІЙНІ СИЛИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ТА ВИРОБНИЦТВА

3.1. Суть і характеристика людських потреб і благ

3.2. Характеристика суспільного продукту і його основні форми

3.3. Економічна ефективність суспільного виробництва

3.4. Суть і види економічного прогресу

Теми доповідей

1. Позитивні та негативні сторони науково-технічного прогресу.

2. Історія виникнення показника ВВП та його значення для характеристик національної економіки.

3. Потреби та економічні інтереси - рушійні сили розвитку економіки та суспільства.

4. Система мотивації діяльності людини.

5. Фундаментальне протиріччя економічного життя: необмежені потреби - обмежені ресурси.

6. Природно-ресурсний потенціал економіки України та ефективність його використання.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Що таке суспільний продукт і його структура?

2. Яка різниця між валовим внутрішнім і валовим національним продуктом?

3. Необхідність, поняття і класифікація потреб. Ієрархія потреб Маслоу.

4. Що таке блага? Наведіть приклад благ. Яка різниця між економічними і соціальними благами?

5. Що таке економічні інтереси? Чому потреби та інтереси виступають спонукальним мотивом виробничої діяльності людей?

6. У чому полягає суть економічного прогресу суспільства? Який вплив економічний прогрес має на розвиток суспільства?

7. Екстенсивний та інтенсивний економічний прогрес, його форми і фактори, які на нього впливають.

8. Науково-технічна революція та її основні риси.

9. Що таке продуктивність праці і як вона вимірюється?

10. Що таке ефективність виробництва і які її основні показники?

Практичні завдання

Завдання 1.

ВВП, виміряний у млрд. грн., становить 5465, споживання - 3657, інвестиції - 741 і державні закупівлі - 1098. Розрахуйте чистий експорт.

Завдання 2.

Припустимо, що яблука коштували 0,5\$ в 2002 р. і 1\$ в 2005 р., а апельсини коштували 1\$ в 2002 р. і 5\$ в 2005 р. У 2002 р. було вироблено 4 яблука і 3 апельсина, а в 2005 р. - 5 яблук і 4 апельсини. Розрахувати номінальний ВВП в країні, де виробляються тільки ці два товари (якщо прийняти 2002 за базовий).

Завдання 3.

Перед вами таблиця виробничих можливостей країни:

Тип продукту	Виробничі альтернативи				
	А	В	С	Д	Е
Споживчі товари, млн.	0	2	4	6	8
Інвестиційні товари, млн.	30	27	21	12	0

А) Побудуйте криву виробничих можливостей країни.

Б) Покажіть графічно, як зміститься крива, якщо технологія виробництва інвестиційних товарів удосконалилася, а технологія виробництва споживчих товарів залишилась незмінною.

В) Визначте альтернативну вартість виробництва однієї одиниці споживчих товарів при нарощуванні виробництва з 2 до 4 млн.

Завдання 4.

Національна економіка характеризується такими даними: ВВП - 7888; амортизація - 538; нерозподілений прибуток корпорацій - 350; внески на соціальне страхування - 385; трансферти - 540; податки на прибуток корпорацій - 145; прибутковий податок з громадян - 685; непрямі податки на бізнес - 440 грошових одиниць. Розрахуйте чистий національний продукт країни, національний дохід, особистий дохід і дохід у розпорядженні.

Завдання 5.

Національна економіка характеризується такими даними: ВВП - 5000; споживчі витрати - 3200; державні витрати - 900; чистий експорт - 80 ден. од. Розрахуйте величину валових інвестицій, обсяг імпорту, ЧВП, якщо чисті внутрішні інвестиції - 640, а експорт - 110 ден. од.

Завдання 6.

Розрахуйте темп інфляції в поточному році, якщо номінальний ВВП в минулому році умовно склав 1200 грн., в поточному - 1400 грн., Реальний ВВП в минулому році - 1100 грн., а в поточному - 1200 грн.

Завдання 7.

ВВП = 5000 дол. Споживчі витрати = 1200 дол. Державні витрати = 900 дол.
Чистий експорт = 70 дол.

Розрахуйте:

1. величину інвестицій;
2. обсяг імпорту, якщо експорт = 350 дол .;
3. ЧНП, якщо сума амортизації = 150 дол.

Завдання 8.

Економіка описана наступними показниками: споживчі витрати = 5000; інвестиції = 1200; державні закупівлі = 700; державні трансферти = 200; виплати відсотків по державному боргу = 300; податки = 1000. Розрахуйте дефіцит державного бюджету.

Завдання 9.

Якщо обсяг реального ВВП впав на 6%, а чисельність населення в тому ж році скоротилася на 3%, то як зміниться реальний ВВП на душу населення?

Завдання 10.

«Основні фонди підприємства»

На початок року вартість основних фондів (ОФ) підприємства становила 2546 тис. грн. Вартість введених ОФ – 910 тис. грн, виведених ОФ – 510 тис. грн. З урахуванням введення і виведення ОФ, їх середньорічна вартість склала 2689,25 тис. грн. Річний дохід підприємства – 3725 тис. грн. Середньооблікова чисельність працюючих на підприємстві – 125 осіб. Визначити: коефіцієнти руху ОФ – коефіцієнти вибуття і оновлення, показники ефективності використання ОФ – фондовіддачу, фондомісткість і фондоозброєність праці. Зробити відповідні проміжні висновки.

Тема 4. ВЛАСНІСТЬ У СИСТЕМІ ВИРОБНИЧИХ ВІДНОСИН

- 4.1. Суть власності, її економічний та юридичний зміст
- 4.2. Типи, види та форми власності
- 4.3. Реформування відносин власності на сучасному етапі розвитку України

Теми доповідей

1. Акціонерна (корпоративна) власність: зміст, функції та роль у реформуванні економіки.
2. Інтелектуальна власність: зміст, механізм і форми реалізації.
3. Необхідність, основні напрями і форми реформування відносин власності в Україні.
4. Рівноправність різних форм власності як обов'язкова умова формування ринкової економіки.
5. Характеристика процесу роздержавлення в сучасній Україні.
6. Приватизаційні процеси в Україні.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. У чому полягає суть і необхідність відносин власності? Аспекти власності.

2. Визначте суть економічного і юридичного розуміння відносин власності.
3. Що може бути об'єктом привласнення?
4. Перелічіть і охарактеризуйте основні типи, форми і види власності.
5. Охарактеризуйте тенденції розвитку форм власності в Україні.
6. Роздержавлення і приватизація. Що між ними спільного і в чому відмінність?
7. Які основні форми власності передбачає Закон України «Про власність»?
8. Які можливі шляхи роздержавлення власності? Який шлях застосовується в Україні?
9. Охарактеризуйте способи приватизації власності, передбачені Законом України «Про приватизацію майна державних підприємств». Які способи переважають на сучасному етапі і чому?

Тема 5. ОСНОВНІ ФОРМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ. ТОВАРНА ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЇЇ РОЛЬ В ЕВОЛЮЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

- 5.1. Форми суспільного виробництва
- 5.2. Товар і його властивості
- 5.3. Теорія грошей і грошового обігу
  - 5.3.1. Теоретичні концепції виникнення і сутності грошей
  - 5.3.2. Функції грошей та їх еволюція
  - 5.3.3. Грошовий обіг і його закони
  - 5.3.4. Грошова система, її структурні елементи та основні типи

Теми доповідей

1. Закономірності еволюції економічних форм господарювання.
2. Трудова теорія вартості та теорія граничної корисності: сутність відмінностей.
3. Сучасний етап розвитку товарного виробництва (на прикладі розвинених країн світу).
4. «Економікс» про товарне виробництво.
5. Історія виникнення грошей та їх еволюція.
6. Історія грошей України.
7. Закон вартості, його характеристика та значення в умовах розвитку ринкової економіки.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Існує натуральне господарство в економіці України? Якщо так, то в яких формах?
2. Які основні причини виникнення товарного виробництва?
3. Яка різниця між простою і розвинутою формами товарного виробництва?
4. Товар і його властивості. Споживча та мінова вартість товару.
5. Сформулюйте визначення грошей як економічної категорії. Які види грошей Вам відомі?
6. Дайте характеристику функцій грошей.
7. Що таке грошова система? Які типи грошових систем Ви можете назвати?
8. Від чого залежить кількість необхідних для обігу грошей, вкажіть методики розрахунку?
9. Готівкові і безготівкові гроші. Їх характеристика і види.

Практичні завдання

Завдання 1.

Відомо, що на початку року обсяг грошової маси в країні склав 26 млн. ден. од., центральний банк країни протягом року здійснив емісію ще 6 млн. ден. од. Якою буде сумарна вартість проданих за рік товарів і послуг, якщо швидкість обігу грошей в країні становила 8 об / рік?

Завдання 2.

Споживач витрачає 20 гривень в день, купуючи апельсини та яблука. Гранична корисність яблук для нього дорівнює $20 - 3x$, а гранична корисність апельсинів дорівнює $40 - 5y$. Ціна 1 кг яблук - 1 гривня, апельсинів - 5 гривень. Яку кількість яблук і апельсинів купить раціональний споживач?

Тема 6. РИНКОВА ЕКОНОМІКА: СУТЬ, СТРУКТУРА ТА ІНФРАСТРУКТУРА

- 6.1. Ринкове господарство як невід'ємна складова товарного виробництва
- 6.2. Риси, структура та функції ринку
- 6.3. Основні суб'єкти ринкової економіки
- 6.4. Держава як суб'єкт ринкового господарства
- 6.5. Інфраструктура ринку

Теми доповідей

1. Проблеми, особливості та перспективи формування ринку в Україні.
2. Конкурентоспроможність і стійкість фірми. Закон конкуренції.
3. Товарна біржа, її характеристика.
4. Господарський механізм, його елементи та їх характеристика.
5. Класифікація ринків.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Назвіть функції ринку та розкрийте їх зміст.
2. Назвіть принципи функціонування ринкової економіки та розкрийте їх зміст.
3. Дайте найбільш узагальнююче визначення ринку.
4. Які проблеми вирішує ринкова економіка?
5. Основні принципи розвитку ринкової економіки.
6. Дайте визначення поняття «ринкова інфраструктура» і розкрийте значення її для безперебійного функціонування ринку.
7. Що таке ринок і структура ринку?
8. Хто, на Вашу думку, виступає суб'єктом ринку і є об'єктом ринкових відносин?
9. Які види ринків Ви можете назвати?

Тема 7. ПОПИТ І ПРОПОЗИЦІЯ. ТЕОРІЯ РИНКОВОЇ РІВНОВАГИ

- 7.1. Сутність попиту та фактори, що визначають його
- 7.2. Пропозиція: зміст і фактори, що впливають на неї
- 7.3. Еластичність попиту та пропозиції
- 7.4. Взаємодія попиту та пропозиції. ринкова рівновага

Теми доповідей

1. Проблеми товарного дефіциту з погляду ринкової рівноваги і закону попиту і пропозиції.
2. Продаж підприємств в Україні: попит і пропозиція.
3. Ринок праці: попит і пропозиція.
4. Попит та пропозиції кредитних ресурсів в Україні.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Що спільного та відмінного, з вашої точки зору, в поняттях «потреба» і «попит»?
2. Що означає переміщення точки по кривій попиту?
3. Взаємозв'язок яких явищ виражає закон попиту?
4. Що означають поняття «зміна обсягу попиту» і «зміни, які відбулися в попиті»?
5. Які фактори впливають на зміщення кривої попиту? Коли відбувається зсув вліво, а коли - вправо?
6. Дайте визначення категорії «пропозиція». Як виглядає функція пропозиції?
7. Що означає переміщення точки по кривій пропозиції?
8. Порівняйте криву попиту і криву пропозиції.
9. Що означає зсув кривої пропозиції та які фактори його обумовлюють?
10. Що означає термін «еластичність» в економічній теорії?
11. Охарактеризуйте еластичність попиту за ціною для різних груп товарів.
12. Дайте характеристику еластичності попиту по доходу для нижчих і нормальних товарів.
13. Дайте визначення перехресної еластичності попиту і покажіть її дію по товарах-субститутам і товарам-комплементам.
14. Що таке еластичність пропозиції? Як вона визначається?
15. Який механізм встановлення часткової і загальної рівноваги на ринку?
16. Що таке рівноважна ціна? Які функції вона виконує?
17. Як відхилення ціни від рівноважного стану впливає на рівновагу?

Практичні завдання

Завдання 1.

Попит і пропозиція на ринку описується функціями: $Q_d = 8 - P$ і $Q_s = -4 + 2P$.
Визначити параметри рівноваги, що склалися на ринку.

Завдання 2.

Визначте коефіцієнт цінової еластичності попиту, якщо відомо, що при ціні 20 грн. обсяг попиту на товар А складає 600 одиниць, а при ціні 8 грн. - 200 одиниць товару.

Завдання 3.

Функція попиту на телевізори представлена рівнянням: $Q_d = 2675 - P$, а функція пропозиції рівнянням $Q_s = 2P - 1315$. Знайдіть параметри ринкової рівноваги. Визначте розмір дефіциту або надлишку, якщо уряд встановить ціну на телевізори, яка дорівнює:
1) 1250 грн. ; 2) 1400 грн.

Завдання 4.

Функція попиту має вигляд $D = 36 - 5P$, функція пропозиції $S = -8 + 17P$. Необхідно визначити:

- 1) ціну рівноваги;
- 2) як зміниться попит і пропозиція, якщо ціна встановиться на рівні 4 грош. од.;

3) що станеться з обсягом попиту та пропозиції, якщо ціна встановиться на рівні 1 ден. од.

Завдання 5.

У таблиці представлені дані, що характеризують ситуацію на ринку товару (меленої кави):

Ціна (P)	Обсяг попиту (D)	Обсяг пропозиції (S)
8	70	10
16	60	30
24	50	50
32	40	70
40	30	90

Необхідно:

а) побудувати криву попиту та пропозиції за даними таблиці;

б) знайти чому дорівнює рівноважна ціна;

в) визначити, що відбуватиметься на ринку, якщо ціна меленої кави встановиться на рівні 32 ден. од.

Завдання 6.

Функція попиту має вигляд: $Q_d = 200 - 0,5 p$, функція пропозиції: $Q_s = 2p - 50$.

Обчисліть параметри ринкової рівноваги (ціна - грн., об'єм - тис. шт.).

Завдання 7.

На підставі вихідних даних, наведених у таблиці 7.1, що характеризують ринкові ситуації на ринку товару X, виконати завдання:

1) побудувати графік кривої попиту і кривої пропозиції товару X;

2) оцінити ринкову ситуацію при ціні 8 ден. од. і при ціні 32 грош. од. і визначити, що характерно для даного ринку: надлишок або дефіцит. Визначити їх об'єм;

3) знайти рівноважну ціну і рівноважний обсяг у вихідній ситуації;

4) визначити еластичність попиту і еластичність пропозиції в заданих інтервалах цін на товар X;

5) встановити, як зміниться рівноважна ціна і рівноважний обсяг виробництва на ринку товару X в результаті зміни попиту на задану величину під впливом зміни доходів споживачів;

Таблиця 7.1 - Вихідні дані для виконання завдання

Ціна товару P, грош. од.	Попит на товар Q _п , грош. од.	Пропозиція товару Q _п , грош. од.	ΔQ _с	Інтервал цін
8	70	10		16-24
16	60	30		
24	50	50	15	
32	40	70		
40	30	90		

Тема 8. КОНКУРЕНЦІЯ І МОНОПОЛІЯ В РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

8.1. Конкуренція, її сутність та економічні основи. закон конкуренції

8.2. Види економічної конкуренції

8.3. Методи конкурентної боротьби

8.4. Монополія: причини виникнення, сутність і основні форми

8.5. Антимонопольна політика держави

Теми доповідей

1. Закономірності виникнення монополій.
2. Конкуренція і монополія в сучасній ринковій економіці.
3. Досвід високорозвинених країн у регулюванні економіки.
4. Українська економіка на шляху до створення ринкової системи.
5. Антимонопольна політика держав та її сутність.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. У чому полягає сутність і роль конкуренції в ринковій економіці?
2. Розкрийте сутність закону конкуренції.
3. Які основні умови виникнення економічної конкуренції?
4. Чим відрізняється досконала конкуренція від недосконалої?
5. Які найважливіші риси ринків монополістичної та олігополістичної конкуренції?
6. Охарактеризуйте основні методи конкурентної боротьби.
7. Які основні причини виникнення монополій?
8. У чому полягає сутність монополії?
9. Які основні форми монополії існують в економіці?
10. Назвіть основні показники і межі монополізації економіки.
11. Розкрийте зміст поняття «ринкова влада» монополії.
12. Охарактеризуйте основні наслідки монополізації економіки.
13. У чому полягає сутність і мета антимонопольної політики держави?
14. Назвіть основні функції Антимонопольного комітету України

Тема 9. ПІДПРИЄМНИЦТВО В РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

9.1. Зміст, основні принципи та ознаки підприємництва

9.2. Теорії та моделі підприємництва

9.3. Організаційно-правові форми підприємництва

9.4. Класифікація підприємств за розміром. Малий бізнес. Нові види підприємницької діяльності

Теми доповідей

1. Підприємництво - як сучасний фактор виробництва.
2. Сучасні та найпопулярніші види бізнесу в Україні та інших країнах.
3. Підприємницький простір і його складові.
4. Теоретичні основи розвитку підприємництва в перехідній економіці України.
5. Організація та розвиток малого підприємництва в Україні.
6. Фінансування малого та середнього бізнесу.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Дайте загальну характеристику підприємництва та розкрийте спільне та відмінне в поняттях «підприємництво» і «бізнес».

2. Які причини зумовили еволюцію теорій підприємництва? Розкрийте головні аспекти цих еволюційних змін.

3. Дайте порівняльну характеристику класичної та інноваційної моделей підприємництва.
4. Чим (якими факторами) визначаються організаційні форми підприємництва?
5. Які типи об'єднань підприємств Ви знаєте? Чим визначається доцільність використання кожного з них?
6. Як виявляють ступінь залежності підприємств, що входять в корпоративний капітал?
7. Що таке концентрація виробництва? За якими показниками визначають її рівень?
8. Який критерій лежить в основі поділу підприємств на малі, середні та великі? Для чого потрібна така класифікація?
9. Що визначає доцільність вибору типу підприємницької діяльності?
10. Назвіть переваги і недоліки малого підприємництва.
11. Які переваги і недоліки (обмеження) притаманні великому підприємництву?
12. Яке місце в системі підприємництва займають середні підприємства? Чому?
13. Що таке венчурне підприємництво, які функції воно виконує, на яких принципах функціонує?
14. Що особливого ви бачите в лізинговій формі підприємництва?
15. Що таке франчайзинг? На яких принципах він створюється? Назвіть його переваги та обмеження.

Практичні завдання

Завдання 1.

Ви вирішили захистити і примножити свої заощадження в розмірі 10 тис. грн., Поклали їх на 20 років на депозитний рахунок у банку з річною процентною ставкою 15,5%, відсоток за вкладом фіксований. Яку суму Ви отримаєте після закінчення терміну дії депозитної угоди?

Завдання 2.

Інвестиційний проект передбачає інвестування 600 тис. грн. та отримання в подальшому на протязі 8 років грошових надходжень у розмірі 150 тис. грн. щорічно.

Визначити період окупності проекту.

Завдання 3.

Той же інвестиційний проект, що і в задачі 1, але грошові надходження по роках реалізації становлять:

1 рік - 50 тис. грн.

2 рік - 100 тис. грн.

3 рік - 200 тис. грн.

4 рік - 250 тис. грн.

5 рік - 300 тис. грн.

Визначити графічним способом період окупності інвестиційного проекту при нормі дисконту:

1, 2, 3 рік - 5%; 4 рік - 7%; 5 рік - 9%.

Завдання 4.

Інвестиційна компанія «Укрінвест» прийняла до розгляду бізнес-плани двох інвестиційних проектів:

Проект А

<i>Показники</i>	1	2	3	4	5
1. Інвестиційні витрати, грн.	2500	1500	-	-	-
2. Валові доходи	-	3500	3500	3600	3200
3. Валові витрати	-	2000	2200	2300	2000
4. Амортизація	-	250	350	330	310
5. Ставка податку на прибуток, %	-	30	30	30	30

Проект Б

<i>Показники</i>	1	2	3	4
1. Інвестиційні витрати, грн.	4200	-	-	-
2. Валові доходи	-	3600	3100	3500
3. Валові витрати	-	1750	1500	1500
4. Амортизація	-	450	420	410
5. Ставка податку на прибуток, %	-	30	30	30

Ставка дисконту: проект А – 15%;
проект Б – 18%.

Ставка податку на прибуток – 30%.

Визначити ефективність проектів, обґрунтувати, якому проекту потрібно віддати перевагу.

Тема 10. КАПІТАЛ. ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА І ПРИБУТОК

10.1. Капітал як економічна категорія товарного виробництва

10.2. Структура авансованого капіталу. Витрати виробництва, їх суть і класифікація

10.3. Прибуток на капітал і фактори, що його визначають. Економічна роль прибутку

10.4. Кругообіг і оборот промислового капіталу. Амортизація і відтворення основного капіталу

Теми доповідей

1. Капітал і прибуток. Їхня взаємодія.
2. Основні напрямки зниження витрат підприємства на виробництво продукції.
3. Сутність категорії «прибуток» в теоріях сучасних західних дослідників.
4. Охарактеризуйте поняття «бухгалтерський прибуток», «економічний прибуток», «нормальний прибуток».

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Охарактеризуйте основні концепції капіталу, сформовані в процесі розвитку економічної науки.
2. Розкрийте сутність понять «людський капітал», «інтелектуальний капітал», «соціальний капітал».
3. Охарактеризуйте конкретні форми існування капіталу.
4. Проаналізуйте відмінності між основним і оборотним капіталом.
5. Що таке витрати виробництва?
6. У чому полягає економічна сутність прибутку?

7. Проаналізуйте основні форми прибутку.
8. Як визначається норма прибутку?
9. Яку економічну роль відіграє прибуток?
10. Що таке оборот капіталу і чим він відрізняється від кругообігу?
11. Яких функціональних форм набуває промисловий капітал у процесі свого руху?
12. Охарактеризуйте структуру часу обороту промислового капіталу.
13. Що таке амортизація основного капіталу?
14. У чому сутність фізичного та морального зносу основного капіталу?
15. Які основні методи амортизації використовуються в сучасних умовах?
16. Розкрийте сутність та інструменти амортизаційної політики держави.

Практичні завдання

Завдання 1.

Марія Петрівна працювала бухгалтером і отримувала 24 тис. грн. заробітної плати на рік. Одного разу, вона вирішила заснувати власний бізнес. Річна орендна плата приміщення коштувала їй 32 тис. грн., Оренда обладнання - 64 тис. грн. Для оплати ліцензії їй довелося використовувати 1000 грн. з власного термінового рахунку в банку на суму в 20 тис. грн., на які нараховувалося 20% річних. Витрати на сировину і матеріали склали 10 тис. грн. в рік. Очікувана річна виручка - 200 тис. грн. Визначте величину бухгалтерської та економічного прибутку Марії Петрівни і поясніть, чи була доцільною зміна місця роботи.

Завдання 2.

Обсяг виробництва фірми становить 100 млн. грн. в рік. Витрати фірми за такий же період склали 70 млн. грн. в рік. Обсяг реалізації продукції склав 95% від обсягу виробництва. Визначте обсяг прибутку фірми за аналізований період.

Завдання 3.

Обсяг виробленої підприємством продукції становить 5 тис. шт. Загальні витрати підприємства склали 100 тис. грн., 3 них постійні - 20 тис. грн. Вкажіть, чому дорівнюють середні змінні та середні постійні витрати.

Завдання 4.

Визначте, який прибуток фірма отримує в своє розпорядження за умови реалізації продукції в розмірі 600 одиниць за ціною 12 грн./шт., Якщо витрати виробництва склали 7000 грн., а податок на прибуток фірми встановлений на рівні 30%.

Завдання 5.

У короткостроковому періоді середні постійні витрати фірми становлять 5,5 грн., Середні змінні витрати - 8,3 грн. Фірма виготовила 250 од. продукції і продала за ціною 14 грн. за одиницю товару. Розрахуйте чи має фірма прибуток (збиток) і чому він буде рівнятися.

Завдання 6.

При збої комп'ютерної програми у звіті про діяльність фірми залишилися лише кілька цифр. Відновіть всі дані.

Q	FC	VC	TC	AFC	AVC	ATC	MC
0			120				
10						40	

20							
30			548				6

Завдання 7.

Новоствореним малим підприємством придбано обладнання вартістю 100 тис. грн. Плановий термін його корисного використання - 5 років. Ліквідаційна вартість задана в розмірі 3 тис. грн. Розрахувати суму річних амортизаційних відрахувань двома методами – прямолінійним і кумулятивним; вибрати з них найбільш ефективний за критерієм повернення більшої суми амортизації за першу половину терміну служби обладнання (3 роки). Визначити коефіцієнти зносу та придатності устаткування на кінець четвертого року у разі використання кожного з розглянутих методів нарахування амортизації.

Завдання 8.

Визначити поточний, страховий, середній і максимальний запаси сталі на підприємстві, за умови, що:

- 1) сумарна річна потреба в даному матеріалі складає 800 тис. кг;
- 2) період між двома поставками - 40 днів;
- 3) середній період зриву поставки - 5 днів.

Завдання 9.

Визначити і оцінити зміну показників ефективності використання оборотних коштів (коефіцієнта оборотності та періоду обороту) на малому підприємстві в наступному періоді в порівнянні з попереднім, за таких умов:

- 1) дохід підприємства в II кварталі склав 150 тис. грн., а в III кварталі відбулося його збільшення на 7%;
- 2) середній залишок нормованих оборотних коштів у III кварталі склав 45 тис. грн., а в II кварталі він був меншим на 2%.

Тема 11. РИНКОВІ ВІДНОСИНИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

11.1. Аграрні відносини, їх зміст та особливості

11.2. Земельна рента, її сутність, види і механізм утворення

11.3. Ринок земельних ресурсів. Ціна землі

11.4. Агропромислова інтеграція і агропромисловий комплекс

11.5. Державна політика регулювання і підтримки сільськогосподарського виробництва

Теми доповідей

1. Чому сільське господарство є специфічною галуззю розвитку економіки України?
2. Причини кризи в аграрному секторі України.
3. Земельна реформа. Її реалізація в Україні.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Розкрийте зміст аграрних відносин і покажіть їх специфіку.
2. У чому полягає проблема власності на землю і як вона вирішується в Україні?
3. Які Ви знаєте види сільськогосподарських підприємств?
4. Що таке земельна рента? Які її види Ви знаєте?

5. Розкрийте суть диференціальної земельної ренти і покажіть причини її виникнення.
6. Що таке монопольна рента. Назвіть причини її виникнення.
7. Що таке ціна землі і від чого вона залежить?
8. Прокоментуйте фактори, що впливають на зростання цін на землю.
9. Що таке агропромисловий комплекс і яка його структура?
10. Чому необхідна державна підтримка сільськогосподарського виробництва?
11. Які головні напрямки державного регулювання АПК?
12. На що спрямована земельна реформа в Україні?

Тема 12. МАКРОЕКОНОМІЧНА НЕСТАБІЛЬНІСТЬ І ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

- 12.1. Циклічність економічного розвитку як прояв макроекономічної нестабільності. Теорії циклічних коливань
- 12.2. Класифікація економічних циклів за тривалістю та їх характеристика. Середні цикли та їх фази
- 12.3. Нециклічні коливання економіки
- 12.4. Безробіття, її зміст, причини, види, форми. Рівень безробіття. Наслідки впливу безробіття на економіку
- 12.5. Економічне зростання: зміст, типи, фактори
- 12.6. Концепції та найпростіші моделі економічного зростання
- 12.7. Інфляція, її сутність, причини, види та соціально-економічні наслідки

Теми доповідей

1. Циклічний характер розвитку ринкової економіки.
2. Державне регулювання економіки.
3. Сутність відтворення. Умови реалізації при простому і розширеному відтворенні.
4. Класифікація циклів з причин виникнення.
5. Причини безробіття та методи боротьби з безробіттям.
6. Методи зменшення інфляції в економічній системі країни.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Чим обумовлена циклічна форма економічного розвитку? Чи здатне людство уникнути циклічних коливань в економіці? Аргументуйте свою позицію.
2. Дайте порівняльну характеристику теорій циклічних коливань, освітлених М.І. Туган-Барановським.
3. Охарактеризуйте короткі, середні і довгі цикли і розкрийте наслідки їх взаємодії.
4. Проаналізуйте чотири фази класичного промислового циклу ХІХ ст.
5. Розкрийте особливості сучасних економічних циклів. Чим вони обумовлені?
6. Дайте визначення рецесії.
7. Поясніть суперечливість впливу циклічного розвитку на економіку.
8. Що таке нециклічне коливання економіки? Як вони впливають на стан національної економіки?
9. Охарактеризуйте структурні кризи.
10. Чим обумовлені фінансові кризи, і які наслідки їх впливу на економіку?

11. Розкрийте причини, зміст і наслідки екологічних криз.
12. Дайте визначення безробіття як економічного та соціально-економічного явища.
13. Дайте визначення категорії «чисельність робочої сили» і охарактеризуйте її структуру.
14. Яку частину населення за концепцією МОП відносять до економічно активного населення? Чому?
15. Наведіть визначення добровільного і вимушеного безробіття. Яке значення мають ці поняття для аналізу макроекономічної нестабільності?
16. Що таке «повна зайнятість»? Коли вона досягається?
17. Які показники вимірювання рівня безробіття ви знаєте?
18. Поясніть суперечливість впливу безробіття на економіку.
19. Сформулюйте закон Оукена (Окуня) і обґрунтуйте його зміст.
20. Дайте визначення економічного зростання і розкрийте його вплив на суспільний розвиток. Які типи і теоретичні концепції економічного зростання ви знаєте? Розкрийте їх зміст.

Практичні завдання

Завдання 1.

Припустимо, що населення країни становить 188,1 млн. чол. Загальне число зайнятих становить 119,0 млн. чол., а 6,5 млн. - не мають роботи і активно шукають її. Розрахуйте рівень безробіття.

Завдання 2.

Економіка описана наступними даними:

Рік	Рівень інфляції	Номінальна ставка %
1	5 %	10 %
2	10 %	5 %

На скільки відсотків змінилася реальна процентна ставка в другому році в порівнянні з першим?

Завдання 3.

Чисельність населення складає 100 млн. чол., 24 млн. чол. - діти до 16 років, 30 млн. вибули зі складу робочої сили, 4 млн. 600 тис. чол. - безробітні. Визначити величину робочої сили і рівень безробіття.

Тема 13. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

- 10.1. Кейнсіанська теорія регулювання економіки та причини її виникнення
- 10.2. Державне регулювання економіки: суб'єкти, об'єкти, цілі та функції
- 10.3. Методи державного регулювання економічних процесів
- 10.4. Соціальна політика держави

Теми доповідей

1. Аналіз діяльності держави як економічного суб'єкта.
2. Економічні методи впливу держави на перебіг економічних процесів в національній економіці.
3. Кейнсіанська школа, аналіз їх основних постулатів.
4. Функції держави в економічному житті суспільства.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. У чому полягає суть державного регулювання економіки?
2. Кейнсіанська теорія державного регулювання економіки.
3. Що виступає об'єктом і суб'єктом державного регулювання економіки?
4. Які функції покладені на державу в процесі регулювання економіки?
5. У чому суть методів державного регулювання економіки?
6. Які методи державного регулювання економіки Вам відомі?
7. Охарактеризуйте основні інструменти державного регулювання економіки.
8. У чому полягає суть програмування національної економіки?
9. Вкажіть найважливіші форми і напрями економічної політики держави та охарактеризуйте їх.
10. Як відбувається процес формування системи державного регулювання економіки України?

Практичні завдання

Завдання 1.

Депозити комерційних банків становлять 100 млн. грн. Норма обов'язкових резервів 18%. Якщо ЦБ знизить норму резервування до 15%, то як зміниться пропозиція грошей?

Тема 14. ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ЖИТТЯ І СВІТОВИЙ РИНОК

14.1. Міжнародний поділ праці та інтернаціоналізація економіки як основа формування світового господарства

14.2. Форми міжнародних економічних відносин (МЕВ). концепції трансформації

14.3. Всесвітній ринок товарів і послуг

14.4. Торговельний і платіжний баланси країни

14.5. Зміст і структура світової валютної системи

14.6. Сутність, причини, форми і тенденції розвитку міграції робочої сили

Теми доповідей

1. Проблеми інтеграції економіки України в світове господарство.
2. Експортний потенціал України.
3. Україна і Європейський союз. Перспективи входження.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Дайте визначення міжнародного поділу праці, назвіть причини його виникнення і форми прояву.
2. Що таке інтернаціоналізація господарського життя і які головні форми її прояву?
3. Дайте визначення поняття «світове господарство».
4. Сформулюйте найважливіші суперечності сучасного світового господарства.
5. Дайте коротку характеристику суті, форм і напрямів вивозу капіталу.
6. Що таке прями і портфельні інвестиції? Коли, які з них є більш бажаними для приймаючої країни? Чому? Аргументуйте.

7. Дайте визначення міжнародної економічної інтеграції (МЕІ), з'ясуйте її причини, форми, тенденції розвитку.
8. Що таке торговий баланс? Які його складові? Що означає позитивне і негативне сальдо торгового балансу?
9. Визначте суть і структуру національної валютної системи.
10. Що таке міжнародна валютна система, які її структурні складові?
11. Визначте причини і розкрийте форми міжнародної міграції робочої сили.
12. Які тенденції притаманні сучасному періоду міжнародної міграції робочої сили?

Практичні завдання

Завдання 1.

Країна А може виробляти 200 тис. пар взуття або 100 тис. шт. калькуляторів, країна В - 80 тис. пар взуття або 120 тис. шт. калькуляторів. Визначте абсолютні, порівняльні переваги і напрямки спеціалізації країн.

	взуття (тис. пар)	калькулятори (тис. шт.)
А	200	100
В	80	120

Завдання 2.

Еколандія може виготовити 12 тис. т. сиру або 16 тис. м. тканини, Екодарія 18 тис. т. сиру або 8 тис. м. тканини. Визначте абсолютні, порівняльні переваги, а також напрями спеціалізації країн.

	сир (т)	тканина (м)
Еколандія	12 тис.	16 тис.
Екодарія	18 тис.	8 тис.

Література, рекомендована для самостійної роботи студентів

Законодавчі акти

1. Господарський кодекс України: наук-практ. коментар / [авт. кол.: С. В. Ківалов, О. І. Харитонов, Є. О. Харитонов] ; за ред. О. І. Харитонової. – Х.: Одиссей, 2012. – 832с.
2. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс]: Закон України № 2121-III від 07 груд. 2000 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 5/6. – Ст. 30. – Режим доступу:
<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2121-14>
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс]: Закон України № 996-XIV від 16 лип. 1999 р. // Відом. Верхов. Ради України. – № 40. – Ст. 365. Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2121-14>
4. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців : Закон України № 755-IV від 15 трав. 2003 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 31/32. – Ст. 263.
5. Про підприємства в Україні : Закон України № 887-XII від 27 берез. 1991 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1991. – № 24. – Ст. 272.
6. Про страхування: Закон України № 86/96 від 07 берез. 1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 18. – Ст. 78.
7. Про ціни та ціноутворення: Закон України № 507-XII від 03 груд. 1990 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1990. – № 52. – Ст. 650.
8. Кодекс законів про працю України. – К.: КМА, 2011. – 112с.
9. Положення про типовий бізнес-план [Електронний ресурс]: наказ Фонду Держ. майна України від 26 трав. 2004 р. № 301. Режим доступу:
http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG461.html
10. Закон України «Податковий кодекс України» (Із змінами, внесеними згідно із Законом N 2856-VI (2856-17) від 23.12.2010) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>

Основна

1. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – 6-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2007. – 719 с.
2. Основы экономической теории: принципы, проблемы, политика. Германский опыт и российский путь / Базелер У., Сабов З., Хайнрих Й., Кох В. – СПб: Питер, 2000. – с. 229 – 279.
3. Башнянин Г.І. Політична економія: Підручник / Башнянин Г.І., Лазур П.Ю., Медведєв В.С. –К: Вид. Ельга «Ніка-Центр». – 2002. – 527 с.
4. Башнянин Г.І. Політична економія. Навч. посібник / За ред. д.е.н. проф. Г.І. Башнянина та к.е.н. Є.С. Шевчука. 3-тє видання, перероб. і виправл. – Львів: Новий Світ-2000, 2004, – 480 с.
5. Білик В.О. Економічна теорія: Навч. посібник / За ред. В.О. Білика, П.Т. Саблука; 4-тє видання, перероб. і доп. – К.: ННЦ ІАЕ, 2004. – 560 с.
6. Борисов Е.Ф. Экономическая теория. Курс лекций: учеб. пособие для студентов вузов. 2-е изд. / Борисов Е.Ф. – М.: Юрайт, 2002. – 384 с.
7. Брагинский С.В. Политическая экономия: дискуссионные проблемы, пути обновления / Брагинский С.В., Повзнер Я.А. – М.: Мысль, 1991. – 299 с.

8. Бутук А.И. Экономическая теория: Учеб. пособие / Бутук А.И. – К.:Викар. – 2000.
9. Гальчинський А.С. Основи економічної теорії: Підручник / Гальчинський А.С., Єщенко П.С, Палкін Ю.І. – К.: Вища шк., 1995. – 471 с.
10. Гелбрейт Дж. К. Экономические теории и цели общества / Гелбрейт Дж. К. – М.: Прогресс, 1976.
11. Горобчук Т.Г. Мікроекономіка. Навч.посібник / Горобчук Т.Г. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 272 с.
12. Загальні основи економічної теорії / Заглинська Л.В., Заглинський А.О., Матусевич М.К., Самборський І.О. – К., 2002. – 408 с.
13. Заглинський А.О. Політична економія. Навч. посібник / Заглинський А.О., Матусевич М.К.. – Рівне: Волинські обереги, 2000 р. – 408 с.
14. Задоя А.А. Основи економіки: Учеб. пособие / Задоя А.А., Петруня Ю.Е. –К.: Вища шк. – Знання, 1998. – 478 с.
15. Иохин В.Я. Экономическая теория / Иохин В.Я. – М.: Юрист, 2000. – 473 с.
16. Економічна теорія / За ред. Предборського В.А. – К.: Кондор, 2003. – 492 с.
17. Економічна теорія: Підручник / За ред. В.М. Тарасевича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 784 с.
18. Клишко Г.Н. Основи економічної теорії: політ економічний аспект: Підручник / Клишко Г.Н., Нестеренко Л.О., Каніщенко Л.О. / За ред. Клишко Г.Н., Нестеренко Л.О. – 2-ге видання., перероб. і доп. – К.: Вища шк., – Знання, 1997. – 743 с.
19. Корнійчук Л.Я. Історія економічних вчень: Навч. посібник / За ред. Л.Я. Корнійчука, Н.О. Титаренко та ін. – К.: Фенікс, 1998. – 415 с.
20. Мочерний С.В. Економічна теорія: Підручник для студентів ВУЗів / Мочерний С.В. – К.: Видавничий центр «Академія», 1999. – 592 с.
21. Мочерний С.В. Основи економічної теорії: Підручник для студентів ВУЗів / Мочерний С.В. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. – 464 с.
22. Ніколенко Ю.В. Політекономія: Підручник / Ніколенко Ю.В. – К.: ЦУЛ, 2003. – 412 с.
23. Основи економічної теорії: Підручник у 2 кн. Кн.. 2: Підприємництво, маркетинг, менеджмент. Відтворення в національному та світовому господарстві / Ю.В. Ніколенко, М.М. Віденко, А.В. Шегда та ін.; За ред. Ю.В. Ніколенка. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Либідь, 1998. – 272 с.
24. Основи економічної теорії: Політекономічний аспект: Підручник для ВНЗ / Г.Н.Клишко – К.: Знання. – 2002. – 615 с.
25. Основи економічної теорії: Підручник у 2 кн. Кн.. 1: Суспільне виробництво. Ринкова економіка / Ю.В. Ніколенко, А.В. Демківський, В.А., Євтушевський та ін.; За ред. Ю.В. Ніколенка. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Либідь, 1998. – 272 с.
26. Политэкономия. Учебник для вузов / Под ред. Д.В. Валового. Изд. 2-е. – М.: ЗАО, 2000. – 408 с.
27. Політична економія: Навч. посібник / Кривенко К.Т. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.
28. Рибалкін В.О. Політекономія: Навч. посібник для студ. вищих навч. закладів / За ред. В.О. Рибалкіна, В.Г. Бодрова. – К.: Академвидав, 2004. – 672 с. (Альма-матер).
29. Старостенко Г. Г. Політична економія: Навч. посібник / Старостенко Г. Г. – К.: Центр навч. л-ри, 2006. – 344 с.

Додаткова

1. Генеза ринкової економіки: Терміни. Поняття. Персоналії. Навч. словник-довідник / За наук. ред. Г.І.Башнянина і В.С. Іфтемічука. – Львів: Магнолія плюс, 2004.
2. Економічна теорія: макро- і мікроекономіка: Навч. посібник. для студ. економ. спец. вищ. навч. закл. / За ред.: З. Ватаманюка, С. Панчишина. – К.: Основи, 2000.
3. Історія економічних вчень / За ред. Корнійчука – К.: Знання-Прес, 1998 – 358 с.
4. Макконнелл К.Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика: Пер. с англ. / Макконнелл К.Р., Брю С.Л. – М.: Республика, 1992. – Т.2. – 400 с.
5. Павленко І.М. Мікроекономіка: Навч. посібник / Павленко І.М. – К.: Центр навч. л-ри., 2006. – 288 с.
6. Ватаманюк З.І. та ін. Економічна теорія: макро- і мікроекономіка. Навч. посібник / За ред. З. Ватаманюка та С. Панчишина. – К.: Вид. Дім Альтернативи, 2001.
7. Вечканов Г.С. Макроэкономика / Вечканов Г.С., Вечканова Г.Р. – СПб: ЗАО «Издательство «Питер»»; 2000. – С. 6 – 14.
8. Макконнелл К.Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика: Пер. с англ. / Макконнелл К.Р., Брю С.Л. – М.: Республика, 1992. – Т.2. – 400 с.
9. Панчишин С.О. Макроекономіка: Навч. посібник / Панчишин С.О. – К.: Либідь, 2001. – 253 – 280 с.
10. Савченко А.Г. Макроекономіка: Підручник / Савченко А.Г., Пухтаєвич Г.О., Тітьонко О.М. – К.: Либідь, 1999. – С. 10 – 29.
11. Шевчук В. Міжнародна економіка: Теорія і практика / Шевчук В. – Навч. посібник. – Львів: Каменярь, 2003.